

Петросаняк Галина

Вілла Анемона : роман / Галина Петросаняк. – Чернівці : Книги – XXI, 2021. – 192 с.

ISBN 978-617-614-340-6

Рута Маковій, героїня дебютного роману Галини Петросаняк, опиняється у Швейцарії і мимоволі стає співучасницею чогось, що вважає злочином. Натомість для швейцарських колег Руги про злочин не йдеться: у їхньому світі подібне давно стало рутиную... У цьому романі зіштовхуються різні світогляди. Фундаментальні поняття, які ми вважаємо однозначними, раптом загрозливо роздвоюються, змушуючи героїню, — а разом з нею й читачів, — шукати точних відповідей: що ж таке гідність, де межі свободи і залежності? У романі є кілька мотивів: недуга і старість, кохання і музика, драматичне поєднання добра і зла у людині.

Усі права застережено.

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

ISBN 978-617-614-340-6

© Книги – XXI, 2021

© Галина Петросаняк, 2021, текст

© Анна Стьопіна, 2021, обкладинка

Побудована у вісімдесятих двоповерхова вілла з сутере-нами стоїть на краю села: Беата сказала, що для нашої справи будинок годиться якнайліпше. З південного заходу пнеться крутий пагорб, верхня частина якого поросла смужкою листяних дерев і кущів, із західного боку його оминає регіональне шосе. Жвавого руху на цій дорозі нема: більшість водіїв, які мусять перетнути місцевість на шляху до великих міст, воліють зробити незначний гак і їхати автобаном. По інший бік шосе видніється ще стрімкіший, порослий деревами пагорб, а в його підніжжі, якраз навпроти вілли, розкинувся ареал підприємства, що виготовляє вікна й двері. Зовсім неподалік, по той бік пагорба, пролягає кордон із Францією. А що у Франції поблизу немає жодного великого населеного пункту, то кордон тут перетинають одиниці: старі митні пости за горбом стоять порожні, паспортного контролю давно не існує. Це прикордоння в квадраті, а може, і в кубі.

Тим, хто приходить сюди пішки, від шосе до вілли слід спуститися східцями. Для тих, хто приїжджає авто-м, від дороги є заїзд до гаража. Будинок стоїть досить відособлено, сусідів небагато. Від найближчої приватної оселі вілла відділяє щільний ряд живоplotу. Чималий

садочок довкола утворюють декоративні кущі: кілька лаврових вишень, два-три бузки, червона ліщина, жасмин. Посередині двору — занедбана клумба. Праворуч від входу зяє зневоднений басейн, а поряд стоїть альтанка. Через північний і східний боки фасаду на другому поверсі тягнеться балкон, на кожній стіні — по два горизонтальних вікна з опущеними ролетами. Будинок має плаский дах, стіни збереглися на диво білими, а ролети відсвічують ніжно-зеленим відтінком. Частину сутеренів займає гараж на дві автівки. Подібні будинки — внуки естетики Ле Корбюз'є — тут давно вже не дивина.

Між сутеренами і другим поверхом змонтований достатньо широкий ліфт, у який можна зайти вже в гаражі. Наявність ліфта вигідно відрізняє віллу від інших, які ми оглянули за останній місяць. Саме ліфт став тим останнім аргументом, що спонукав Беату припинити пошуки і купити цей дім.

Відімкнувши вхідні двері, з невеликого коридору на першому поверсі — попри шахту ліфта і сходи на другий поверх з одного боку та невелику кімнату, гардеробну і туалет з іншого — ми потрапили у простору кімнату, очевидно, колишню вітальню. Під найдовшою її стіною стояв камін, навпроти — три великі вікна, у куті — фортеп'яно, на стінах висіло кілька абстрактних репродукцій. Молоді власники успадкували дім від свого дідуся, який понад п'ятдесят років тому заснував столярне підприємство, а вже будучи на пенсії, проводив до самої смерті у віллі кілька тижнів на рік, коли відчував тугу за минулими буднями у своїх цехах. Він помер вісім літ тому, в дев'яносто три. А що кілька років до смерті міг ходити лише з допомогою ролатора, то звелів установити в будинку ліфт, розповідала мені Беата. Його дружина

померла раніше, син мешкав у Римі, а внучка, яка успадкувала дім, недавно вийшла заміж і не мала наміру залишатися у цій глушині. Саме її чоловік привіз Беаті ключі і розповів про колишнього господаря.

Розсувні скляні двері з вітальні вели у доволі простору кухню. Легким рухом Беата розсунула їх, і ми опинилися у давно не провітрюваній кімнаті, що увібрала в себе запахи їжі. Беата підняла жалюзі, й у кухню з південного боку заструменіло світло. Його однак не було багато, бо вікно майже впиралося у пагорб, який о цю пору мав колір умбри. Посередині кухні стояла шестиконфоркова індукційна плита, а по боках — предмети біло-блакитного кухонного гарнітуру: біля вікна — стіл на вісім персон і стільці до нього, під двома стінами й прикріплені на них — шафки й пенали.

— Тобі подобається, Рут? — запитала Беата.

Мені вартувало трохи часу, щоб звикнути до нового варіанту свого імені: так мене кликали в останні сім місяців, відірвавши від мого імені "а", яке заокруглювало його, ніби надаючи жіночності. Позбавлене останнього звуку ім'я-унісекс здавалося мені затісним і фальшиво гламурним, немовби обклеєним сухозліткою. Але протестувати не випадало:

— Так, — відповіла я, — світлий і гарний будинок.

— А ось і твоя світлиця, — усміхнувшись, сказала Беата, прочинивши двері з вітальні у невелику кімнату на східному торці вілли. З її єдиного, але чималого вікна на передньому плані було видно басейн у дворі, а далі — живопліт і дах сусідів. В одну зі стін була вмонтована шафа.

— Ліжко, столик і стільці для тебе замовимо в "Ікеї". Цього тижня залагоджу формальності з купівлею. Гадаю,

днів за десять ти зможеш переселитися, — Беата намагалася прочитати на моєму обличчі реакцію на свої слова.

Я раділа. Нарешті мої митарства закінчаться. Нарешті щось стабільне після семи місяців поневірянь. За ці місяці в чужій країні я двічі змінила місце роботи і двічі ж помешкання. Коли безнадія уже поволі почала переважати у моїх настроях, несподівано з'явилася вона, Беата. Зустріч із нею я завдячую ангiні. Десь зо п'ять тижнів тому, наприкінці січня, моє горло набрякло й загноїлося. Температура сягала тридцяти дев'яти. Потрібні ліки можна було придбати лише за рецептом. Мартiна, офіціантка з бару, в якому я прибирала, порадила піти до її сімейної лікарки, мовляв, та мене огляне й випише рецепт. Останнє помешкання, в якому я жила досі, було в цiм передмісті, я сплачувала мінімальну страхівку, отож мала право на послуги лікаря. Лікарем виявилася Беата...

Тонка, нервова, розумна. Довге темне волосся зіbrane в старомодну гульку на потилиці, широкі вилиці, гарні здорові зуби. Шкіра на обличчі дещо зів'яла, посічена крихітними зморшками. Очі невеликі, карі, трохи втомлені, ніби пригаслі. Вона багато працює... Жодного макіяжу, лише зрідка сережки чи браслет, невибагливий гардероб. Тоді, вперше побачивши Беату в її кабінеті, я намагалася вгадати, скільки їй років, тепер знаю, що недавно минуло п'ятдесят вісім. Уже під час того першого візиту, ретельно оглянувши мене, Беата запитала, з ким я живу і чи буде кому за мною доглянути з моєю гнійною ангiною. Через тиждень, коли я прийшла показати їй горло після призначеної терапії, вона сказала, що у мене гарне ім'я. І вимовила його, не ампутуючи: Рута. Від її інтонації мені стало тепло на душі. Ми

розговорилися, вона похвалила мою німецьку й мимохідь сказала, що шукає помічницю для свого нового проекту.

Я саме роздумувала про нову роботу, бо атмосфера бару гнітила мене: щодня нові люди, для яких ти — лише функція, не більше. Функція-фікція. Але головним аргументом міняти місце праці було те, що платні моєї в барі вистачало якраз, аби покрити витрати на помешкання, страхівку та їжу. Перекази додому були сміховинно малі, заради таких грошей не вартувало сидіти в чужій країні, без Філомени. Я запитала Беату, що саме має робити її помічниця.

Здавалося, вона тільки й чекала на це запитання:

— Наш проект — організація й ведення невеличкого, на дві-три особи, ексклюзивного гостини. Такого собі готелю. Ти, мабуть, знаєш: будинків для старих і хворих людей тут не бракує. Та ми хочемо створити для своїх клієнтів домашню атмосферу, дати їм відчуття затишку й приватності, але не самотності. Ти могла би бути господинею цього дому. Ну, і тримати його в порядку... Нам ідеться про хворих, чиї дні пораховані, розумієш, про що я? Про тих, хто лежить на смертному ложі. Хочемо, щоб їхні останні дні були сповнені комфорту й любові. Наша мета — дати людям, які опинилися за крок до смерті, можливість померти з гідністю...

Слова Беати мене розчарували. Ні, думала я, пансіонат, де люди проводять останні тижні життя, — явно не ліпше, ніж мій бар. У барі принаймні ніхто не помирає. Я людина вразлива... Тоді Беата одразу помітила моє розчарування й сказала, що у мої обов'язки догляд за клієнтами не входить, я з ними практично не стикатимусь. Адже це потребує спеціальної підготовки. Я ж мусила б

вести господарство в домі, де живуть максимум четверо людей. Прибирання, прання, закупи, готування їжі. А вона мені в цім допомагатиме. Я могла б мешкати і харчуватися в домі, практично безкоштовно. І отримувати платню в чотири тисячі франків.

Відмовлятися від такої пропозиції у моїй ситуації було б нерозумно. Я могла би посилати додому три тисячі щомісяця! Гаразд, навіть якщо це буде дві тисячі, я не сказанно виграю. Отож я повідомила менеджера бару про свій намір звільнитися. Мені належало залишитися тут ще на тиждень, поки він оформить папери моєї наступниці, яка вже чекала на це місце.

Учора ввечері Беата зателефонувала й запросила оглянути з нею віллу, яку вона схильна була купити для проекту, але хотіла подивитися її ще раз, зі мною. І ось ми оглядали віллу.

Наступного дня до полудня я мала вихідний і зайшла до Беати в амбулаторію, де вона ординувала. Крім неї, тут — ще двоє її колег, сімейних лікарів, а також асистентка, що відповідала на телефонні дзвінки, призначала пацієнтам візити, реєструвала їх і брала аналізи. Відповідаючи на моє привітання, вона усміхнулася зі службовою люб'язністю. У Беатиному кабінеті над паперами сидів чоловік, якого я прийняла за її колегу.

— Альбрехте, познайомся, це наша помічниця. Її звати Рут, — Беата зробила остаточний вибір на користь звичного тут варіанту мого імені.

Чоловік підвівся й подав мені руку, коротко глянувши в обличчя.

— Альбрехт — юрист, він займається правовими формальностями нашого нового проекту й фундацією. Я вже говорила тобі, що проект фінансується з фонду, заснованого завдяки капіталу однієї нашої пацієнтки і клієнтки, вже покійної. — Беата говорила мені, що, крім неї, в пансіонаті мали би працювати ще двоє людей, отож до нових знайомств я була готова. Її приязнь, здавалося, передалася й Альбрехтові, бо тепер він дивився на мене зацікавлено.

На вигляд йому було років шістдесят. Високий, атлетичної спортивної статури. Волосся сиве, підстрижене дуже коротко, їжачком, на довгастому обличчі — окуляри у масивній оправі. Голос дещо приглушений, з особливою просодикою гельветів. На Беатині пояснення — мовляв, Рут із України, німецьку вивчала в університеті, вміє вести господарство — він реагував коротким “гаразд”, “дуже добре”, нічого додатково не запитуючи. Поки ми з Беатою планували найближчі дії, вишукуючи у наших записниках спільні вільні години, він ще трохи посидів над розкладеними паперами, роблячи нотатки. Відтак зібрав їх у папку і попрощався, подавши руку спочатку мені, а потім і їй. Мені здалося, що Беату таке офіційне Альбрехтове прощання з нею розважило, бо свою руку вона простягнула з ледь помітним зволіканням, а в її усмішці з'явилось щось грайливе.

За календарем почалася весна, і хоча суворої зими цього року не було, а спантеличені пташки заходилися співати ще в лютому, весняний дух у повітрі ставав усе

відчутнішим. Кущі вже набрякали бруньками, розцвітала форзиція. Я вийшла від Беати з відчуттям легкої ейфорії. Усе налагоджувалось. Матиму постійне помешкання, а головне — зароблятиму більше. Адже тут я саме для цього. До смертей старих і хворих людей доведеться звикнути. А якщо я відкладатиму дві-три тисячі, то необхідну суму назбираю вже за рік. І повернуся до своїх. Зможу обійняти Філомену, туга за якою не дає мені дихати, щойно опиняюся сама за зачиненими дверима.

Була п'ятниця, у вівторок наступного тижня Альбрехт із Беатою мали намір оформити купівлю будинку, а в середу ми почнемо готувати віллу до прийому пацієнтів. Беата казала, що бажаних є уже значно більше, ніж місць. Нам належало усе ретельно вимити й вичистити, бо що дім був у чудовому стані, то ремонту зараз вирішили не робити, а лише докупити необхідні меблі й устаткування. З прибиранням нам мала допомагати Керстен, яку Беата знала від часу своєї співпраці з будинком престарілих. Коли Альбрехт запропонував прийняти Керстен доглядальницею, Беата радо погодилася. Необхідні меблі й інші речі підбирав чоловік доглядальниці Рон: згодом разом із ним я мала впорядкувати садок і засадити клумбу.

У неділю в мене був вихідний, пополудні я вийшла до міста. Це було ненав'язливе прощання з ним, бо дорога сюди з нового місця роботи мені навряд чи випадатиме часто: село Гінвіль, на околиці якого стояла вілла, лежало за двадцять хвилин їзди автобусом, але що — на відміну від рівнинного міста — розкинулося внизу між пагорбами, а до того ж на доволі безлюдному прикордонні, то ментальна відстань була значно більшою. За кілька кілометрів від міста на південь місцевість помітно змінювалася: гірський масив, що з міста лише виднівся,

тут переставав бути кулісами й перетворювався на домінанту, підпорядковуючи собі температуру, світло, а отже, і сприйняття світу.

У вівторок увечері я ще складала склянки в посудомийну машину на кухні бару, коли зателефонувала Беата і, не приховуючи радості, повідомила, що віллу придбано, дім тепер — власність їхньої фундації "Comitatus". Отож завтра я можу приєднатися до них для прибирання. Пополудні в мене якраз був вільний час. Розмовляючи з Беатою, я відчувала, як мене накриває тепла хвиля: з наступного понеділка я працюватиму й житиму в чудовому будинку з садочком і басейном, серед природи! Знаю, у нас з Філоменою колись теж буде подібний. Ну гаразд, менший, але буде, вірю в це. Протриматися б рік, а відтак я до неї повернуся. Все обертається на краще! Як чудово, що я зустріла Беату! На кухню за замовленням зайшла Мартіна:

- Добрі новини, Рут? Ти сяєш, як ніколи.
- Чудові, Мартіно, дякую.

У середу була гарна погода, і вийшовши о пів на третю з автобуса на зупинці в Гінвілі, я побачила, що похмура умбра двох уже знайомих пагорбів, у підніжжі яких стояла вілла, виразно посвітліла. Це підбадьорило мене: скоро весна переважить усе решту, разом із острахом,

загнаним збадьореною свідомістю у темний кут ества. Попереду я помітила дерев'яний місток, який пам'ятала з минулого приїзду сюди, перейшла ним втиснутий між двох бетонних берегів доволі стрімкий потік і опинилася у центрі села. Обабіч вулиці стіною стояли старі будинки, здебільшого двоповерхові, з дерев'яними віконницями, пофарбованими то в зелений, а то в червоний колір. Оминувши ресторан "Млин", я вийшла на шосе і за три хвилини ходи узбіччям побачила віллу.

Мое серце тьохнуло. Будинок навпроти досить великого ареалу підприємства виглядав трохи сиротливо, та все ж від нього віяло привітністю. Я прискорила крок. Спускаючись східцями від шосе, побачила на балконі жінку. Вона стояла спиною до мене, збираючи щіткою на довгій ручці павутину з підсуфіток. Мала доволі округлі форми, а її вогняне кучеряве волосся було зав'язане у хвіст. Певно, Керстен.

Вхідні двері були відчинені, я зайшла.

— Привіт, ти, мабуть, Рут?

Жінка, яку я бачила на балконі, спускалася зі щіткою в руці сходами й привітно мені усміхалася.

— Привіт! А ти — Керстен!

Вона простягнула руку мені назустріч. Їй могло бути трохи за сорок, рудоволоса, кров із молоком, усміхнена і рум'яна. Керстен випромінювала спокій і одразу мені сподобалася: дивлячись на неї, легко вірилося у гармонійність світу. В її погляді мерехтіло щось мрійливе. На ній були джинси і зелений светр, що дуже їй личив. Мені вартувало трохи зусиль невимушено звертатися на "ти" до людини, яку бачу вперше. Але тут це було нормою, я вже майже навчилася приймати правила гри, особливо не дослухаючись до своїх відчуттів.

— Тобі подобається? — приязно запитала Керстен.

— Авжеж, — відповіла я і подумала, що порозумітися з Керстен буде легко.

Ми взялися за роботу. Особливо бездоганним мусив бути другий поверх, де поселяться клієнти. Тут було чотири кімнати.

— Ця буде моєю, її я вже прибрала, — відчинила Керстен одну з кімнат, вікно якої виходило на шосе. — Іноді мені доведеться тут ночувати. Сподіваюся, нечасто. На ніч особливо важкі наші клієнти отримуватимуть сподійне. Час від часу мені допомагатиме Беата, якщо робота буде забагато. Побачимо.

Кімната була невелика, світла, бо, крім вікна, під яким стояв письмовий стіл зі стільцем, тут були ще й скляні двері, що виходили на терасу. Під стіною біля столу стояла доволі велика чорна софа в стилі кубізму. Через усю довжину протилежної стіни вмонтована біла шафа, ліва частина якої складалася з шухляд і пеналів.

— Незвично. Мабуть, колись це була кімната господаря, — припустила я.

— Можливо. Ходімо, покажу тобі, що тут є ще.

Услід за Керстен я вийшла у невеличку залу посередині. Праворуч був ліфт, далі велика лазничка з двома умивальниками, дзеркалом через усю стіну й ванною під іншою стіною. Поруч — з одного боку — туалет із душовою кабіною, а з іншого — комірка.

Наступна кімната ліворуч — дещо більша від тої, в якій працюватиме Керстен. Вона стояла порожня, була бездоганно білою, легка прозора фіранка на вікні заслонена.

— Тут я теж уже прибрала. Завтра Рон привезе три ліжка, й нічні столики для кожної з кімнат. Дві інші